

KNJIŽEVNOST

IZ SLOVENSKE IN DRUGE JUGOSLOVANSKE KNJIŽEVNOSTI

Vladimir Bračič: *Dravinjske gorice s Podpohorskimi goricami in Savinskim*, Založba Obzorja, Maribor 1985, s. 193.

Ob vedno bolj redkih geografskih monografijah slovenskih pokrajin so Bračiće-va načrtna prizadevanja na tem področju toliko bolj dragocena. Za Vinorodnimi Halozami (1967), Ptujskim poljem (1975) in Gozdnatimi Halozami (1982) je izšla že njegova četrta geografska monografija, tokrat o Dravinjskih in Podpohorskih goricah ter Savinskem. Naslovi kažejo, da se avtor ukvarja predvsem s slabše proučenimi, vsebinsko in problemsko specifičnimi, manj razvitimi območji severovzhodne Slovenije.

Sorodne razvojne poteze obravnavanih pokrajin so omogočile podoben metodološki pristop v vseh štirih študijah, ki je bil v šestdesetih letih značilen za geografska proučevanja številnih slovenskih pokrajin. To pomeni celovit regionalni pristop z izrazito težnjo po prikazu vseh pokrajinskih elementov, še posebej pa po prikazu poselitvenega razvoja in zemljiško-lastniške sestave ter s tem povezane socialno-ekonomske problematike, kar je tudi v obravnavanih pokrajinah močno v ospredju njihovega regionalnega razvoja. V želji po enotnem prikazu avtor tudi v četrti knjigi izhaja iz posestno-zemljiške analize franciscejskega katastra in prvega popisa prebivalstva leta 1869. Za prikaz regionalnega razvoja Dravinjskih goric je takšna metodologija nedvomno koristna in zanimiva, je pa zaradi tega avtor manj časa posvetil najnovejšemu razvoju z urbanizacijo in intenzifikacijo kmetijstva vred, kar je v zadnjih petnajstih letih tudi tukaj močno prisotno.

Knjiga obravnava tri sosednje in po sestavi sorodne pokrajinske enote med Pohorjem in Konjiško-boško gorsko pregrado. Ta razmeroma obsežen svet slovenjebistriške, konjiške in ptujske občine obsega 66 katastrskih občin in meri 318 km². Sestavljajo ga trije slabo poznani in samosvoji predeli s sicer številnimi skupnimi potezami, a vendar tudi dokaj različnimi pogoji za kmetijstvo kot osnovno in še do pred leti tudi glavno eksistenčno gospodarsko panogo.

Obsežen uvodni prikaz sloni na številnih dosedanjih proučevanjih naravno-geografskih značilnosti, zlasti reliefa, klime in poplav ob Dravinji in Ložnici. Uvod v prikaz doslej komaj kaj proučenih družbeno-geografskih razmer predstavlja krajše, zgodovinsko močno obarvano poglavje o razvoju kulturne pokrajine, ki posreduje v glavnem izsledke zgodovinskih študij, vseeno pa predstavlja uspešno interpretacijo razvoja tudi v soodvisnosti z naravnim okoljem.

Analiza pokrajine v luči franciscejskega katastra je omejena sicer le na spremeni-
njanje kulturnih kategorij, medtem ko so posestno-socialne razmere iz razumljivih
razlogov prikazane le za šest reprezentativnih katastrskih občin. Razvoj do leta
1981 v celoti sicer ni pokazal večjih sprememb v izrabi zemlje, pač pa močnejšo
usmeritev v tržno pridelavo, močno povečanje površin pod sadovnjaki in zmanjšanje
tistih pod vinogradi in to domala v vseh katastrskih občinah. Te kulture so se umak-
nile z manj ustreznih površin in osredotočile na bolj ugodne. Z njivami sicer dokaj
skromna pokrajina kaže tudi močnejšo rajonizacijo v kmetijski izrabi tal s posebno
močno specializacijo in komercializacijo v vinorodnih Podpohorskih goricah. Ne
glede na veliko razdrobljenost in pomešanost posesti ter nekatere druge slabše po-
goje pa so razmere za kmetijstvo vendarle še toliko ugodne, da bi bilo mogoče z
mehanizacijo in drugimi agrotehničnimi ukrepi povečati njivske in vinogradniške
površine.

Precej pozornosti je avtor posvetil demografskemu razvoju, ki kaže izredno
skromno rast, šibek priročni prirastek in migracijski saldo, kar se pa v zadnjih letih s
pospešeno urbanizacijo in gospodarskim razvojem lokalnih središč krepi. Zlasti ve-
liko je bilo selitev z obrobja v bližino zaposlitvenih središč, k železnici in cesti. Ur-
banizacija se širi tudi v podeželska naselja, kjer je le še nekaj nad 8% čistih kmeč-
kih gospodinjstev. Prehodni položaj regije, bližina Maribora in treh občinskih sre-
dišč pa je vendarle pripomogla k ugodnejšemu razvoju v vsem subpanonskem Po-
dravju.

Knjigo zaključuje podroben pregled pomembnejših naselij, kar dopolnjuje ce-
lotno geografsko podobo pokrajine, v kateri pa ostaja še obilo odprtih vprašanj o
njem sodobnem regionalnem razvoju, med drugim tudi zaradi vpliva Maribora in
vseh treh občinskih središč — Slovenske Bistrice, Konjic in Ptuja.

Mirko Pak

Janez Malačič: Sodobno obnavljanje prebivalstva in delovne sile. Državna založba Slovenije,
Ljubljana 1985, s. 221.

Kakor je zapisano v predgovoru, se knjiga loteva kompleksne, interdisciplinar-
ne in pomembne problematike sodobnega obnavljanja prebivalstva in delovne sile.
V šestih osnovnih poglavjih, poleg uvodnega, je Malačič obdelal naslednjo proble-
matiko: tradicionalno reprodukcijo, značilnosti prehoda od tradicionalne k sodobni
reprodukciji, posebnosti reprodukcije v socializmu, sodobno reprodukcijo prebival-
stva, sodobno reprodukcijo delovne sile ter stičišče in ločnice obeh reprodukcij.

Avtor se je v veliki meri zadržal pri obravnavi reprodukcije delovne sile, kar je
povsem razumljivo; današnji človek je bolj kot kdajkoli prej postal gospodarstvenik
v najširšem pomenu besede (*homo oeconomicus*), razvoja sodobne družbe pa si ne
moremo več zamisliti brez bolj ali manj učinkovitega usmerjanja in načrtovanja. Za
osvetlitev reprodukcijskega procesa je bil potreben interdisciplinarni pristop, ki je
omogočil ovrednotiti posamezne vplive, kakršni so gospodarski, politični, zdravstveni,
verski itd. Reprodukcijska delovna sila pa je le del celovitega obnavljanja prebival-
stva, zato je moral avtor najprej osvetliti osnovne značilnosti reprodukcije prebival-
stva. Problematiko obravnava predvsem s teoretičnega vidika na primeru gospodar-
sko razvitih držav, kapitalističnih in socialističnih. Zaradi takega pristopa se zdi de-
lo, vsaj na prvi pogled, suhoparno. Ob branju, ki zaradi teoretične naravnosti dela
zahteva zbranost, pa taki pomisleki odpadejo. Bralca namreč pritegnejo logično za-
snovana poglavja, jasnost izražanja in osebni odnos avtorja do obravnavane snovi.

Iz celotne vsebine velja izpostaviti dve, za geografa bližji tematiki: zgodovinski
pregled značilnosti reprodukcije prebivalstva ter teorijo demografskega prehoda.